

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунист партиясынын
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарынын область Советинин органы

1953

август

27

ЧЕТВЕРГ

№ 167 (2852)

ВРТЭЭ 20 КОП.

Рязань областың көдээ ажыл-агыйының мурнакчыларына Социалистик Күш-ажылдың Маадыры деп атты тыпсыр дугайында ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Чарлы (1 арын)
Герман Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлеринин Москвадан үнүпкени (1 арын)

Герман Демократтыг Республиканын Премьер-Министри Отто Гротевольдун Москвадан чоруп тургаш аэродромга чугаазы (1 арын)
ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: Тожу районун отчёт-сонгулдагы партия хуралы (2 арын)
Москвада Тушино аэродромунга болган агаар парады (2 арын)

ЮРИДИКТИГ КОНСУЛЬТАЦИЯ:
А. Тушков.—Күш-ажыл маргылдарын шиптирлээр (3 арын).
В. Федоров.—Чоокку болгаш Ортааки Чөөн-чүкте нефть дээш англи-америк демисел (4 арын).
КНО-нуң Кол Ассамблеясынын Политиктиг комитетинде (4 арын)
Кореяда тайбычылдылгага хол-баштыр (4 арын).

ПАРТИЯ ЧЫРЫДЫШКЫНЫНЫҢ ЭЭЛЧЕГЛИГ СОРУЛГАЛАРЫ

Областың партия организациязы партия чырыдышынын четкинде чаа өөрөдиге чылынга белткенип турар. Эрткен өөрөдиге чылында областың партия организациязы партия чырыдышынын ажилына чамдык экижишкенин чедип алган. Болгумнерде болгаш политшколаларда дыннакчыларын саны элээн көвүдээн. Пропагандистерин саны өскөн болгаш оларнын теоретиктиг белеткели бэдэн. Партия чырыдышынын четкинде ажилга пропагандист кадрлар быгыгып турар. Партиянын район комитеттери партия чырыдышынын улуг кичээн. гей салып турар алар. Бо бүгү болза, марксисч-ленинчи теорияны өөренириче, коммунистерин болгаш партия кижигуну эвес активизидей теоретиктиг денделин бедидеринче ажилчы чоннарнын өзүл турар соңуургалынын түнели-дир.

Бичалза-даа, бистин областың партия чырыдышынын дык улуг чептер бар. Партия чырыдышынын бадылаи СЭКП Төп Комитетинин салып турар негелделерин ыракта-ла харылап шыдавайн турар. Партия чырыдышынын четкинде эрткен өөрөдиге чылынын дүргүзүндэ чээрби ажыл болгумнер болгаш политшколалар ажилын ара соксакан. Дыннакчыларнын бештин бир кезин өөрөдиге планнын күөсетпэн.

Партия организацияларынын сорулгазы болза, эрткен чылдын алдаргаларын катаптавазы, партия чырыдышынын четкинде ажилдын шынын бүгү кемчег-биле экижидери болур. Эрткен өөрөдиге чылында партия чырыдышынын четкинде беш чүс хире киж, оон ишинде чүс ажыл коммунистер өөрөдигезин ара-каган турган, ындыг чорукту болдурбас дээш дыннакчы бүрүзү демисежир керек. Өөрөдигенин шынын бедидери, болгумнерде болгаш политшколаларда кичээл бүрүзүге дыннакчыларын долузу-биле киржирин хандыраар, оларнын кичээлээр тарымчалыг чырык оран-бажынын улуг дугайында амдыгааштан сагыш салыры чугула.

Партия чырыдышынын удуртурда кол кичээгенин кичээлдерин идея-теоретиктиг денделин бедидеринче салыр, Маркс—Энгельс—Ленин—Сталиннин улам-на тилеп турар революстүү өөрөдигенин сайзырангай характерин шингээдип ап, практиктиг ажил-чорудууга ану удуртулга болудуруп билир кылдыр дыннакчылардан негээр, марксисч-ленинчи теорияны өөренириде үжүк санаар, шээжилээр, а ханы утказын билбес чорук-биле шиптирлиг демисежир керек.

Эрткен өөрөдиге чылында партия райкомнардын ай санында чорудар жуурлук пропагандистер семинарлары доктаамал эвес ажилдап турган. Чижээ, Өвүр районга бүгү өөрөдиге чылынын дүргүзүндэ чүгүле үш семинар чорутунган. Пропагандистерин семинары болза, оларнын теоретиктиг болгаш методиктиг белеткенин чугула чүгүл болур. Аңаа семинарнын киржикчи бүрүзүңүч чагадыкчы ажилын хандыраар, пропаганда ажилынын теоретиктиг болгаш методиктиг сергек, дидирг чугалажышкынын чорудары тоң чугула. Ол чорук теоретиктиг айтыргыларын ылап билдирип алырычче, марксисч-ленинчи теорияны бодунун билер чоруун улам ханыладырычче, иштики, дыштыкы амдыралдын чаа-чаа фактыларын болгаш болушкунуларын улам билкесеринче пропагандистерин боттарынын чүткүлүн хайындыраар.

Лекция пропагандызынын херээн үндезин-биле экижидери негетинип турар. Лекциялар номчурунче теория талазы-биле белеткелиг, активизидей иштинде штаттан дашкаар лекторларны болгаш илеткелчилерин хаара тулар керек. Лекцияларнын амгы үениң байдалы-биле, Тывада социалистик доозарынын сорулгалары-биле, ССРЭ-де коммунист тургузушкунун сорулгалары-биле хол-баштыраар. Коммунист партиянын удуртукчу болгаш улукчу күжүн, чон-биле оң үзүлбес харылааларын аңаа көргүзөр жуурлук. Тыва чонун ортузунга төрзүн дыл кырынга лекцияларнын көвүдедери чугула.

Партия организациялары коммунистерин бижик билбес болгаш бижикти биче билер чоруун утта-карычче улуг кичээгенин салыр жуурлук. Эрткен өөрөдиге чылында ажилдын ол чугула участогун партия организациялары уткан чыгы турган. Бичангаш коммунистерин бижикти билбес болгаш биче билер чоруун бүгү өөрөдиге чылынын дүргүзүндэ барык-ла кызыр-ылбаан турган.

Марксизм-ленинизмин теориянын бот-кичээл-биле өөренип турарларын ажилын партия организациялары кошкаш чокка хынаар, аларга практиктиг дураламчыны көргүзөр лекцияларнын номчуур, ажилдарын коллективтиг хевирлерин хандыр-ып бээр, тус-тузунда өөрөнгөн материалдарын оларнын чугалажып шугжур чоруун организастаар керек.

Пропагандистерин дуржулганын солуштурар төлөдө, боттарынын тус-тус кичээлдеринге оларнын олуржурун практикалаза чогуур-Партия райкомнарнын бюрозунга партия чырыдышынын четкинин партия эге организациялары канчаар удуртуп турарынын дугайында айтыргыны улаа-дараа тургузуп турар хүлээлелиг. Пропагандистерин ажилынын дуржулганын калбаа-биле непередир дээш парлаганын ажилгаар.

Партиянын XIX съездини кичээл болгаш күрүнениң бүгү өвөөндө-лө идеология ажилын кайгамчыктыг улуг жуур-дузалынын айтыкан. Коммунистерин политиктиг билин бедидери болза, амдыралдын бүгү талааларына оларнын мурнакчы рольдуг болурунун, партиянь массаларын улам ынай иде-кейжиринин болгаш партия организацияларынын ажилын экижидеринин чайлап болбас негелдези болур.

Идеология ажилынын составтыг чугула кезээ болур партия чырыдышынын боду тузунда аңаа-ла бир чүүл эвес, харын бистин улуг чуртувууска коммунизмни тургузарынын талазы-биле бистин бүгү ажилы-нысты экижидеринин чепсез болур. Бичангаш, партиянын хоорай болгаш район комитеттеринин, партия эге организацияларынын ээлчеглиг эң чугула сорулгазы—партия чырыдышынын бүгү системазында өөрөдиге чылынга улегерлиг белеткегеш, оң эң организастыг эгелээр болур.

МУРНАКЧЫ АГРЕГАТАР

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районун Арыг-Үзүүнде «УТКА 25 чыл ою» совхоз дүждүн дүргөн алыр дээш, совхоз ажилчы, албан хаагычтары тараа кезилдезинге организастыг киргенер. Эң ылангыя дүждү ажаап алышыкынын үзенде политмассалыг ажилды күштедирбашаа, бригадалар, агрегаттар аразында социалистик чарышты калбарыл, оон түнектерин 5 хонуктап үргүлчү үндүрүп турар. Ол ышкаш дүждү ажаап алышыкынын одагларына солун номчулгаларын чорудуп, беседалар кылып, агитхуудусту, хана солунун үндүрүп, көргүзүп самбыраларын чогуур үзенде кылып турар. Ол

ажылдарга совхозтун агитаторлары эштер Тадар-оол, Шожут, Малышев олар кызымак киржип турарлар. Оон түнектеринде совхоз каш хонук иштинде-ле 450 гектарнын таразын кезип, бастырып алган.

Оон иштинде комбайнёр эш П. Тереевин агрегады «Сталинец—6» деп комбайн-биле хүнде үргүлчү 19—20 гектарнын таразын ажаап, комбайнёр Черкашнинин агрегады «Коммунар» деп комбайн-биле хүнде 18-тен 19 гектар, комбайнёр эш Перешагинин агрегады «Сталинец—6» деп комбайн-биле хүнде 18—19 гектар чедирип, алган хүлээленин эрестиг күөседип турарлар.

Рязань областың көдээ ажыл-агыйының мурнакчыларына Социалистик Күш-ажылдың Маадыры деп атты тыпсыр дугайында ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун ЧАРЛЫ

1952 чылда колхозтар ыяаыла дужаар хүлээлелерин, көдээ ажыл-агый продукциязынын контракциязын, МТС-тин ажилы дээш натура телеверин, продуктулук малдын чүзүп бүрүзүнүн талазы-биле баш санын немей өстүреринин болгаш куштун планын күөсеткеш, мал ажилына чедип алган бедик көргүзүлгери дээш ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун 1949 чылдын апрель 20-деги Чарлынын ёзугаар Ленин орденин, «Кадыр болгаш Муска» деп алдын медалды тывысыпшаан, Социалистик Күш-ажылдың Маадыры деп атты тыпсырлар болза:

- 1. Астахова Анна Яковлевна—Шилёвск районун Киров аттыг колхозунун санычы, 9 инектен чылда ортумаа-биле инек бүрүзүндө 198 килограмм үстүг, 5216 килограмм сүттү саап алган.
- 2. Икнина Анна Федоровна—Ижевск районун «Дело Октября» колхозунун санычы, 8 инектен чылда ортумаа-биле инек бүрүзүндө 202,9 килограмм үстүг, 5582 килограмм сүттү саап алган.
- 3. Оркова Антонина Михайловна—Шилёвск районун Киров аттыг колхозунун санычы, 9 инектен чылда ортумаа-биле инек бүрүзүндө 196 килограмм үстүг, 5144 килограмм сүттү саап алган.
- 4. Петухова Ксения Куприяновна—Ижевск районун «Дело Октября» колхозунун бызаа ажаакчы, чыл иштинде дөрт ай чедир назылгы 25 бызааларын хонукта ортумаа-биле бызаа бүрүзүндө 1200,5 грамм немелде деизини алган.

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы **К. ВОРОШИЛОВ.**

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретары **Н. ПЕГОВ.**

Москва, Кремль.
1953 чылдын август 21.

Күсүк тарылга эгелээн

ОРЕЛ. Областың хоуларында күзүп чажып тарыыр культуларын массалыг тарылгазы эгелээ. Колхозтарга тарылга шөлү 10 муң гектар чедир улгадыр. Тарылганы механика-застатынган аргалар-биле, сорт үре-

зиннер-биле эки ажилдап кылдырган күр черлерде чорудуп турар.

Күсүк тарылганы кыска хуусаад агротехниктиг байдалга эрттиреринге техника улуг-биле дузалап турар. (СЭТА).

Герман Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлеринин Москвадан үнүпкени

Август 23-те Герман Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлери Герман Демократтыг Республиканың Премьер-Министри Отто Гротевольдга баштадыр Москвадан үнүпкени. О. Гротевольд-биле кадзы үнгенер болза: Премьер-Министрин оралакчызы Вальтер Ульбрихт, Премьер-Министрин оралакчызы Отто Нушке, Премьер-Министрин оралакчызы болгаш Тууду министр доктор Лотар Болль, Премьер-Министрин оралакчызы болгаш Сан министри доктор Ганс Лох, Көдээ болгаш Ыяш ажил-агыйынын министри Ганс Рейхель, Даштыкы болгаш иштики герман Садыг министри Курт Грегор, Металлургия болгаш даг-руда үлетүүнүн министри Франц Зельбман, Күрүненин План Комиссиянын Даргазы Бруно Лейшнер, Хостуг немец профэвилелдеринин Катэжышыкынын даргазы Герберт Варнке, Демократтыг Германиянын национал фронтузуңуң национал чөвүлелинин даргазы профес-

сор Э. Корренс, Хостуг немец аныктарын эвилелинин Төп Чөвүлелинин даргазы Эрих Хонекер, Германиянын демократтыг херээженер эвилелинин төлээлекчи Илья Тиле, ГДР-нун Иштики херектер министрствозунун ажилдакчызы Петер Флорин.

Чоруп турарларын Төп аэродромга үдэннер болза: ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын бири оралакчызы болгаш ССРЭ-нин Даштыкы Херектер министри В. М. Молотов, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын оралакчызы болгаш ССРЭ-нин Иштики болгаш Даштыкы садыг министри А. И. Микоян, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Күрүне План Комитетинин Даргазы М. Э. Сабуров, ССРЭ-нин Даштыкы Херектер министрлин оралакчызы А. А. Громыко, ССРЭ-нин Иштики болгаш Даштыкы садыг министрлин оралакчызы И. Г. Кабанов, ССРЭ-нин Германияда Дээди комиссары Элчин В. С. Семенов, Моссветтин даргазы М. А. Яснев,

Москва хоорайны комендантызы генерал-лейтенант К. Р. Синилов, ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Министрствозун Коллегия кижигуну, 3-кү Европа киллизинин эртелекчи Г. М. Пушкин, ССРЭ-нин Иштики болгаш Даштыкы Садыг Министрствозунун ГДР-де төлээлекчи И. Ф. Семичастнов, ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Министрствозунун Протокол киллизинин эртелекчи Иштисин хүлээлгезин күөседип турар В. В. Пастоев, а ол ышкаш ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Министрствозунун болгаш ССРЭ-нин Иштики болгаш Даштыкы Садыг Министрствозунун харысалгалыг ажилдакчылары.

Чоруп турарларын ол ышкаш үдэннер болза: Герман Демократтыг Республиканың Дипломаттыг төлээ черинин баштыгы Р. Аппельт, Дипломаттыг төлээ черинин өске-даа кижигунери-биле кадзы, Венгр Улус Республиканың Онда болгаш Бүрүн эргелиг элчини А. Склапан, Корея Улус-Демократтыг Республиканың

Онда болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Лим Хэ, Вьетнам Демократтыг Республиканың Онда болгаш Бүрүн эргелиг элчини Нгуэн Лонг Банг, Кыдат Улус Республиканың Херектеринге тур бүзүретири Гэ Бао-шоан, Болгар Улус Республиканың Херектеринге тур бүзүретири В. Велков, Польша Улус Республиканың Херектеринге тур бүзүретири А. Малэцкий, Чехословак Республиканың Херектеринге тур бүзүретири Д. Ечын, Моол Арат Республиканың Херектеринге тур бүзүретири Н. Лувсанкулэм, Албания Улус Республиканың Херектеринге тур бүзүретири У. Люле.

Үдээшчин үзенде хүндүлүг таанылды тургускан болгаш Герман Демократтыг Республиканың болгаш Совет Эвилелинин күрүне гимнлери ырладып күөсеткен.

Аэродромну Герман Демократтыг Республиканың болгаш Совет Эвилелинин күрүне туктары-биле шимээн турган.

(СЭТА).

Герман Демократтыг Республиканың Премьер-Министри Отто Гротевольдун Москвадан чоруп тургаш аэродромга чугаазы

Эргим өнүктер!

Бо хүн, Герман Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлеринин чанып чоруп турарынын хүнүндө, кайгамчыктыг дээди бедикче чүктүп турар болгаш улуг Совет Эвилелинин долу күштүг найсаалы Москвадан чоңуна, бүгү совет улуска болгаш ССРЭ-нин Чазанга Герман Демократтыг Республиканың Чазаның болгаш бүгү патриотчу хөөн кирген немецтерин ханы өөрүп четиргенин илередип тур бис. Чүрктин ханызындан акы-дунмалшык хүлээп алышкын дээш, а ол ышкаш бистин төлээлеринче бүгү талааларын, ылангыя ССРЭ-нин Чазаның талазындан көргүзүп турган найралды сагыш салышыкы болгаш кичээнгей дээш өөрүп четирдиз.

Бистин улустарымыстың Чазактарынын аразында чугалажышкынар дугайында катышкан Дынадыны, Германиядан дайын шүүделдерин тыртар чорукту соксадыр дугайында болгаш дайыннын уржуктары-биле холбашкан, Герман Демократтыг Республиканың саң-экономиктиг хүлээлелерин чингедир талазы-биле

өске-даа хемчеглерин дугайында дүүн ий талааларын ат салганы Протоколду Герман Демократтыг Республиканың Чазак герман улустун мурнундан улуг ханышкын-биле байырлап тур.

Документлерин ийилдиринде айтылган дугуржулгалар Герман Демократтыг Республика биле Совет Социалистик Республикаларнын Эвилелинин аразында найралдыг харылзааларга чаа үени, а ол ышкаш бодунун национал амдыралынын эргелери дээш герман улустун демиселинге чаа үе-чаданы ажилды турар.

Тайбын керээзин чарарын дүргөдип, база ол сорулга-биле ССРЭ-Чазаның бүгү Германияга саналдааны улуг чийгелделерин Герман Демократтыг Республика-ам доразын тыпсыр дээш ССРЭ-нин Чазаның быгыг тура-соруунун илерегезин Герман Демократтыг Республиканың Чазак ол шиптирлерден көрүп турар.

Ол шиптир Герман Демократтыг Республикага экономикаг улуг дү-

за, а бүгү герман улуска—демократтыг эгелере герман айтыргы тайбын шиптирлээр дээш оон национал демиселинге улуг деткимче болур.

Дайын шүүделдерин моон сонгаар төлээрден хостааны, өрелдер хостааны болгаш совет акционерлиг иштилелдерин Германияда турар бугурулгелерин халас шилчидип бергени, ээлеп чагырылга чарыгалдарын улам чийгеткен болгаш 1945 чылдын соонда тургустунган, даштыкы ээлеп чагырылга чарыгалдарынын талазы-биле өрени төлээрден хостааны, садыг дугуржулгаларында дашкаар 590 миллион рубль түңгө хөй немелде барааннарнын тывысканы, а ол ышкаш 485 миллион рубль хемчээлдиг чээлини тывысканы ССРЭ-нин Чазаның герман улуска ак-сеткилдиг болгаш найралдыг дузаламчынын бүзүредилгези болур.

Ол улуг деткимче барын талакы күрүнелерин болдурган Германиянын чарышыкынын уржуктары чийгедип, Герман Демократтыг Республикага амдырал денелин дүр-

ген бедидеринге арганы берип база милитаризмге, фашизмге болгаш дайыннын айылынга удур герман улустун демиселинге оңу сорук кирип турар. Бистин чугалажышкынарымыс Германиянын тайбын болгаш демократтыг чангыс-эви дээш, база тайбын керээзин чарар дээш демиселди дүргөдөдип турар.

Силерин кайгамчыктыг күчүлүт ада-чуртулардан, ажилчынарнын болгаш тараачынарнын ада-чуртундан бистин чанып чоруп турарынысты үе-шагында, тайбын лагеринин демиселин күштөдирер болгаш тилелгени хандыраар дээш бодуустун төрзүн чуртувууска бүгү-ле чүвени кылыр бис деп бистин бүзүредилгезин хүлээп ал көрүнөр.

ССРЭ-нин Чазанга оон алызындан найралдыг дузаламчызы дээш бүгү тайбынга ынакшылдыг немецтерин мурнундан Герман Демократтыг Республиканың Чазак чүрктин ханызындан өөрүп четиргенин илередип тур.

Байырык, эргим өнүктер болгаш эштер!

ПАРТИЙНИ АМЫДЫРАЛ Тожу районун отчёт-соңгулдалыг партия хуралы

Тожу районун V отчёт-соңгулдалыг партия хуралы болуп эрткен СЭКП райкомунун ажылынын дугайында отчёт илеткелди райком секретары эш А. Намзын кылган. Совет Эвилелинин Коммунист партиясынын XIX съездинин төөгүлү шиптирлерин ууртулга болдуруш, партия организациязы партия-жашылау партия-политиктиг аялды күштөдирер, районун ажил-агы болгаш култура тургузушунун чөп уурттур, партия хүрээлинин чангыс эвин бугу кемчег-биле чыынар, ажилчы-чоннарынын калбак массалары-биле болуун харылзааны улам күштөлдөр талазы-биле отчёттук чалдын тургузууда элэн чедишкенини чедиң алган деп илеткелчи чугаалаан.

1953 чылда күрүнөгө эът, дук дажаалгазын планын ажыр күүсеткен. 1952—1953 чылдык кыжылдык амык хөй рубьдун өдүүн аялычы чоннар күрүнөгө кирген. Куш-ажылчы араатарын 83 хуу колхозтарда кирген. Колхозтарын организаас, ажил-агы бажы-гышыкында биче эвес чедишкени, нер бар, нитинин ажил-агыл чайгылыш чокка өзүп турар.

1952 чылда колхозтарда нитинин мал өстүренин планын 107,6 хуу күүсеткен. Мал ажилын хөгжүдөргө улуг чедишкенини чедиң ал турар колхозчулар өзэш эвес. «Майын бири» колхозтун иви фермазын эрелекчи коммунист эш Теврек бо чылын 410 мындаыларын алган 410 иви аялларын чангыс-даа чидирер чокка доруктурган.

Ындыг болза-даа, мал ажилын сайырадырынын талазында улуг чөптөстөр бар. Нитинин малы чангыс-ай, шынарлыг кажалар-биле чедиң хайдыртылман, зооветеринардыг чогуур кемчелер, малдын лизы-бүрү арагылары-биле шиптирлик демисел чорутуунай турар. Малдын продукттууг чоруу чавыс, мал ажилына өзүлг-ла быжырым-чалыг ууртулган районун партия организациязы чедиң албаан.

Тудуг планын «Майын бири» колхоз күүсеткен. Эш Самы-оолга башаткан колхозчу тудугчулар бо чылын колхозтун контроазын тудуп дооскан, школын кырылаан болгаш чедиң турган, электри станциязынын тудуун дооскан, ажилалда кирген. Чуртталганын 13 бажынарын туткан. Бир эвес эрткен чылын колхозка чангыс-даа кырылаан бажы чок турган болза, ам оларын шуптузун кырылаан. Колхозчу тудугчуларын аразында ажил-оонаа-дазын үргүлчү ажыр күүсөдип турар эштер өзэш эвес: Даамкай хун нормазын 200—292 хуу, Мырзажык 150—266 хуу күүсөдип турарлар.

«Совет Тыва» колхозта тудууну темпелери оожум, шынары чавыс болуп турар. Колхоз даргазы эш Базыр партия эге организациязынын секретары эш Балбыр тудуг ажилыне чоруу сагыш салбайн турар. Тудуг бригадазында куш-ажылдын организациязы багай, тудугчулар ортузунда социалистик чарыштык бедик көргүзүлгө дээш демисел чорувайн турар.

Бо чөптөстөр СЭКП райкомунга билдигилер турган, ынчалза-даа оларын узуткан, тудуун күштөлдөрүнүн кемчелерин албайн, райком эргегей-биле хайгаарап турган коммунистер чиди-биле шүгүм-чүлөөнөр.

Колхозтарга үчөт болгаш отчёт жергө сандаргай байдалда туруп турар. Материалдыг хөреңгилер, акша-менгүн-болгаш колхозчуларын куш-чүннери тодаргай үчөт чок. Ыдаангы «Совет Тыва» колхозта оруданы хуваарда кижилерин кылды каан ажилын барымдалавайн, анаа-ла деневиреп үлээр чоруктар бар. Колхозта артыкчы иштиши демократияны каржызы-биле хажылып, колхозчуларын нити хуралында шиптирлээр ужурап айтырыларынын колхоз баштаар чери, харын чамдыкта колхоз даргазы эш Базыр чааскаан шиптирлээр турган.

Тожу районун колхозтарында кыш ажалдыр үнер көктарааны болгаш суланы чедишкенин хөгжүдүп, далган-тараа-биле колхозтар боттары хандырып шыдаар арга бар. Ычаварга бо чылын чайгы чер алдырылганынын планын колхозтар үскен, агрозоотехниктиг өөредилге чуут чорутулмаан.

Колхозтарда партия организацияларын райкомдан ууртуп турары амык чөптөс. Райкомун секретарлары эштер Намзын болгаш Селин колхозтарга барбайн, мында ажил-хөреңкни байдалын танышпайн, чүглө телефон дамчыштыр ууртуп турган. Олар колхозтарга ийн-чангыс барганда партия эге организацияларынын ажилыне кирбейн, практиктиг дуза көргүсөй турган деп чөптүг шүгүмчүлөөл хуралга болган.

СЭКП райкомун районун улетпур комбинатын, ыш белектелинин ажил-агынын болгаш ол черлерде партия организацияларын ам-даа чоруу негеддезинге чедиң ууртуп шыдавайн турар. Коммунист эш Багай-оол директорлаан райулетпур-комбинаты продукция үндүренин планын нити тун-даа, ассортименттер-де-даа талазы-биле ыракта чедиң күүсетпейн турар. Улетпур комбинаты сууржуп турар колхозчуларын бажын-балгадынга хөреңг-ээр стол, сандай, шкаф чегерлиг чүдүлдери будуп үндүрбейн турар. Ажилчыларыны ажилга быжыглар, мурнакчыларын дуржулгазын дегил непередир, социалистик чарыш калбартыр, политик-кижизидилгеге аялды күштөлдөр кемчелерин мында партия эге организациязы боттандырбайн турар.

Районун нити ажил-агында чөптөстөр партиянын организациязы ажилынын, партия-политиктиг болгаш агитация ажилынын чавыс деневелде турарында хамаржыр. Райкомун пленуму болгаш бюрозун план өзүтээр чыгып, анаа ажил-агы болгаш партия амыдыралын айтырыгында чугаалайлып, хөй санын шиптирлерин үндүрүп турса-даа, райкомун бюрозун болгаш кидистери, аппараттын ажилдакчылары ол шиптирлерин күүсөдөш дээш демиселдейн, күүсөдөш хынавайн турган. Райкомун аппараттын ажил-чорудулгазы хуралдарга тургузунар айтырылган белектер-биле, хөй-хөй доктаалдар төлөвлээр-биле колдууда-ла кызгаарла-тылып турган.

Шын шиптирлерин күлөөп алары ажилдын чедишкенин чыгаара-ла хандырып каалканы ол эвес. Хөреңки чедишкенин болуун хандырып төлөөд, ол шиптирлерин күүсөдөш организациястар, түнчел хынаар хөрек. Организацияг кемчелер албаска шиптирлер амыдырал-дан хоорук болуп саазынга курут арттар.

Партия эге организацияларында болуп турар хуралдарын идеялг деневел чавыс, оларын дүв-далаш-биле белектер турар. Коммунистерни кижиздеринин хөреңке партия хуралдары улуг ужур-дузалыг. Бир эвес партия хуралдарын Уставтын негеддези өзүтээр доктаамал чыгбас болза, бир эвес анаа ажил-агы болгаш партия-политиктиг ажилдын эң чугула айтырыгынын шиптирлер чугаалашпас болза, ынчан коммунистерин идеялги өспес. Партиянын ээлери бис дээр сагыш-сеткилд оларга хөгжүвөс, быжыкпас, а партия эге организациязы болу дайыныч бот-тывынгыр организация кылдыр ажилдал шыдавас. Партия организациязынын хуралы чокка партияг ууртулганын коллективтиг болуунун принципин боттанмас деп чүве билдигилер.

Ындыг турбуза МВД-нин район салбырында, аяш белектел ажил-агында, райулетпуркомбинатта эге организациялар партия кижигүнеринин хуралдарын ай-айы-биле чыгарбайн турар, а мында-хаа чыгза-даа ол хуралдарга коммунистер идеялг киришпейн, санал-оналдарын солушпайн турар.

Чогуу-на партияг иштиши демократияны ылаптыг боттандырар, бот-шүгүмчүлөдди болгаш айданан өрү шүгүмчүлөдди калбартыр, коммунистерин идеялгенин, ындыг болганде, бугу партияг ажалды көдүрөр эрге-ажыктын уламындаан СЭКП Уставы «партия эге организациязынын дээди органы айда бир-рээден өзэш эвес катан чымдырдып турар партия хуралы болур» деп айтып турар.

Партия хүрээлинин шынар составын бугу тала-биле экижилер, партия кижигүнүнүн алын болгаш ужур-утказын улам-на бедик көдүрөр деп ленинчи негеддези боттарылар дугайын партия өөредип турар. Партия кижигүнеринин политиктиг болгаш нити билини бедидер дугайында чогуур сагышты районун партия организациязы салбайн турар. Районун партия организациязында 7 коммунистер бижик бил-бес болуп турар. Чонун бижик бил-бес болгаш бижикти биче билер чоруун узуткар талазы-биле ажил багай тургустунган.

Коммунистерин аразында партияг Уставтын доктааткан нормаларын сагавайн чоруур, сагылга-чурум чок, партия кижигүнүнүн бедик алын, арыг хүндүткеди бодавас, социалистик нити чурталганын нормаларында хажып чоруур кижилер бар. «Совет Тыва» колхозта Кукуу, Серенчик, Ээрилле олар өг-бүленин чурумун үрөп, амыдыралга будулушкунуг чорукту кылдып турарлар. Азас суум Сөвединин даргазы Дамдын, зоотехник Бельчиг, райулетпуркомбинатын директору Багай-оол, партия райкомунун ажил-дакчылары Соскар, Доржу, «Совет Тыва» колхозта Шүүрге олар арагага хандып, сагылга-чурум чокталып, политиктиг серемчелин оскунуп чоруурлар.

Шүгүмчүлөд болгаш бот-шүгүмчүлөд, ылаңгы айданан өрү шүгүмчүлөд өзүлүг неперевейн турар. Шүгүмчүлөдди кызып-кыяр, истеп суур, шаагдаар хоралыг практика райкомун секретарлары эштер Намзын, Селин болгаш бюро кижигүнү эш Дажыжык оларга турган. Кадрлар-биле ажил партия организациязынын онза кичээнгейинге турар ужуруг. СЭКП райкомун кадрларын шын шилип алып, оларны ажилга чөп таарыштыр тургузар болгаш быжыглар, кижизидер аялды кошкак чорудуп келген. Чамдык таварылгаларда кадрларын шилдирде оларын политиктиг болгаш ажил-ишчи мөзү-шынарын өөрөңп көрбөйн, харысалгалыг ажилдарга аргазы чок, мораль талазы-биле будулчак, улчумал кижилерин депшидип турган.

Партиянын мурнунда салдырган харысалгалыг сорулгалар идея политиктиг ажилдын деневел бедидер болгаш ол хөреке ам-даа бар болуп турар улуг чөптөстөрүн узуткаарын бугу партия организацияларынын шыгыны негеп турар. Партия организацияларынын идеялолуг ажилынын деневел бедидеринин база ажил-агы болгаш култура тургузушунун бугу сорулгаларын чедишкенин шиптирлээринин кол негеддези болза, партияг пропагананын хөреңк экижилери болур.

Эрткен өөредилге чылында партия чырдышыкынын четкизинге 13 политбөлүгүмнөр болгаш политшколалар ажилдал турган. Анаа шупту 184 кижини, он иштинде 63 коммунистерин, 71 комсомолчулары хаара туткан. 12 политбөлүгүмнөр болгаш политшколалар өөредилге программазын дооскан, анаа шупту 104 диннакчылар, он иштинде 31 коммунист, 48 комсомолчулар өөредилге эки түнчелдиг дооскан. 29 кижини марксизм-ленинизмни боткычыл-биле өөрөңп деп данашылапкан, олардан 11 кижини бот-өөредилгенин хевирине чүглө кажалып чыгдырып алгаш, чүңү-даа өөрөңмөз.

Пропагандистер-биле ажалды райкомун секретарлары, пропаганда болгаш агитация кидизинин эргелекчи эш Узек кошкак чорудуп турган болгаш оларга практиктиг, методиктиг дузаны көргүспөн.

Сорулга болза, пропаганда ажилында организаас, контроль чок чоруктары болгаш чаягаар агымдарын чаа өөредилге чылында болдуруу, политиктиг өөредилге дээш партия организацияларынын болгаш коммунистерин боттарынын харысалгазын бедидери, марксизм-ленинизмни билиглеринин минимумун коммунистерин болгаш кандидаттарын шингээдип ал турарын доктаамал контролдаары болур.

Партия организацияларынын политик-кижизидилгеге ажалында чугула чүүл болуп агитация, ылаңгы көскү агитация районун мурнунда туруп турар ажил-агы-политиктиг сорулгалардан хоорук болуп турар. Эге организацияларда үнүп турар кая солуннары, көргүзүп самбыралары, агитхуудустар сорулганын күүсөдиринге уланган аттыгышыкынын эвес, харын өзү барымдалаан болуп турар.

Улус өөредилгенин, культуранын органианга партияг ууртулганын күштөлдөр, көзгөе культураның өзүлүг одагаларын тургузар дээш, чонун өзүп турар культуруг негедделерин хандырар дээш партиянын район болгаш эге организациялары улуг кичээнгейин салыр ужурулу.

Районун беш дугаар отчёт-соңгулдалыг партия хуралы идея-политиктиг бедик деневелге, партияг бот-шүгүмчүлөддиг демзды-биле эрткен. Хуралга отчёт илеткелди талазы-биле шупту эээрби кижини санал берген болгаш партия райкомунун ажилын политик талазы-биле чөп, практик талазы-биле чүгээр деп санаан. Ол айткынын талазы-биле тодаргай доктаалды хүлөөп алган. Хурал партия райкомунун кежигүнери болгаш кандидаттарын база ревизия комиссиязын сонгаан.

Он соонда районун партия хуралынан сонугтан райкомун бир дугаар пленуму болган. Пленумга организацияг айтырылган дугайын чугаалшкан. Партия райкомунун бюрозун чеди кижини составыг кылдыр сонгаан. Райкомун бирги секретарына эш Намзынны, ийги секретарына эш Благинини, секретарына эш Дастай-оолду сонгаан болгаш райкомун кидистеринин эргелекчилерин бадылаан.

Москвада Тушино аэродромунга болган агаар парады

Чыл бүрүдө агаар парады эрттирер Тушино аэродромунга улус кончүг хөй болуп турар. Августун 23-те, воскресеньде, база-ла ындыг болган. Эртенден эгелээш, муң-муң москвачылар автомобильдерге, поездилерге, метрога, троллейбустарга, трамвайларга болгаш автобустарга алурупкан, Тушиноже чоруп турган. Дык хөй кижилер өг-бүлелери-биле четкилеп келгенер.

Байрыгын эгелээринин ырак мурнунда-ла аэродромун секторун канчаар-даа ажак хөй көркүчүлөр долган турган. Киржикчилерин аразында—даштыкы аалчылар, он иштинде аныктарын болгаш студентилерин тайбыч база найрал дээш Бухарестиге болган IV Бүгү-де-легей фестивалынын киржикчилери база бар.

Хүндүсүнүн он ийи шак чоккушуп келген. СССР-нин В. П. Чкалов аттыг Төп аэродромун байырлап шипчи киир шимеп каан быжыкын нитиринге эштер Г. М. Маленков, В. М. Молотов, Н. С. Хрушев, К. Е. Ворошилов, А. А. Булгантин, Л. М. Каганович, А. И. Микоян, М. З. Сабуров, М. Г. Первухин, Н. М. Шверник, М. А. Суслев, П. К. Понаморенко, П. Н. Поселов, Н. Н. Шаталин, Совет Эвилелинин маршала В. Д. Соколовский, флот-адмирала Н. Г. Кузнецов, Совет Эвилелинин маршала С. М. Буденный, ужур-чүүлдүн маршала П. Ф. Жигарев, ужур-чүүлдүн маршала К. А. Вершинин болгаш өскөлер-даа үнүп келгенер. Киржикчилер оларын динмиттиг адыш чыскаашкыны-биле улткааннар.

Парадын эгелээринин дугайын медээлээн хөгжүм ойнай берген. Совет Эвилелинин Куруну Гимнизинин аялгазы байырланчыл болгаш улуг-чагай кылдыр чангылап үнген. Артиллерия даштаашкыны динмиреп үнген.

Баштайгы бөлүк самолёттар кестүл келген. Оларын санап-даа болур хире «ЯК—12» деп он топ машиналар шөлдүн төүчүне дүргөн-биле чоккушулап кел чораваннар. И. И. Перевезенцевтин башкарган мурнунда чораван самолёттун кырында В. И. Ленин биле И. В. Сталиннин чуруктарынын силезин кызыл тук хадый чораван. Бажында чораван машина Шериг-Агаар Куштеринин туктары туткан ийн самолёттар үдөп чораван. Оларны ужудукчулар Ф. С. Доронин биле С. П. Жучков башкарып чораваннар.

Самолёттар дөрт-дөрт болуп алган, дөрт бөлүк кылдыр ужуп эрткенер. Оларда бистин Төрөөн чуртувустун ленинчи-сталинчи бузулбас найралын символу—Совет Социалистик Республикаларнын туктары киисип чораван. ДОСААФ-тын спортсменнери алдарлыг ужудукчулар-биле кожа боттарынын машиналарын идегелдин-биле ужуруп чораваннар.

Адыш чыскаашкыны динмирелен үнгөн. Ужудукчулар Е. А. Михаленко болгаш М. И. Зиновеевке башаткан бөлүк самолёттар дээр-биле эжинген ышкак ужуп эрткенер. «Як—18» деп 75 самолёттар мындаг сөстөр кылдыр ужуп эрткен.

Слава СССР (СССР-ге алдар). Самолёттарын чыскаалы дыкма деп-деки, ДОСААФ-тын спортсменнери самолёттарын аразын кончүг эки, дөрт кылдыр чорудуп турганнар.

Армияга, Ужар-чүүлге болгаш Флотка Дузалаар Эки-тура Нитилелинин ужудукчуларынч ужура-чүүлчү спорту мергежилдеринин көргүзүү эгелээш дээринин дугайын медээлээн директорун сөзүн репродукторлар дынадыпкан.

Беш спорту самолёттар чоккушулап келгенер. Олар он талазынче шавыштыр араак, бот-боттарынын соо-биле кел чораваннар. Самолёттарын ужудукчу хөреңкенин башкаруу чораван. Эгезиле машинада—Совет Эвилелинин Маадры, спорттун алдарлыг мастери, чурттуу рекордсмени Марина Чечнева.

Ужудукчу хөреңкенин дайынчы эргилишкенин кылганнар. Чалгынын кыры-биле солагай эргилишкенин база кылганнар. Самолёттар аэродром кырында дээсини эгелээштер. Ужудукчулар—спорттун алдарлыг мастери А. И. Бодягина, спорт мастери В. Ф. Дубравина, М. Г. Дриго, А. М. Шмелькова олар Марина Чечневани эдеришсаан, үстүттүн куду өрүмнелдер кылайтып окталып баткаш, чегге 100-ле метр четпейн чораш, чорупканнар.

Көрүкчүлөр хөреңкенин ужудукчулары кара-биле үдөп четкилейн турда-ла парадтын дараазында көргүзүү эгелей берген. Беш планерлар ужуп келгенер. Оларны эдерткен самолётту ужудукчу Р. Н. Волков башкарып чораван. Планерларын бөлүүн планерист москвачи кыс Н. А. Чернышева баштаан.

Агаарга моторлар даажы чангы-лангып келген. Улам-на күштөйлөп кел чораван. Көк дээрге 24 самолёттар мырнай тодазы-биле кестүп келгенер. Бажында машинаын Я. Д. Форостенко башкарып чораван. Он эдерттип чораваннары—спортсмен-ужудукчулар. Оларнын чангыны чүглө эрткен чылын ужуруп эгелээштер.

Самолёттар удаа-дараазы-биле алдарлышкынын кылып турганнар. Көргүзүп бүүрү тодаргай, мергежилдин-биле онзаланып турган.

Самолёттар дээсинишкенин үргүлдүлөшсаан, ийн төгерик хевирин тургузупканнар. Я. Д. Форостенко бодунун машинаын төгериктелишкени аразында үндүр берген. Самолёттар шуштур чыскаалып чоруу деневежипкеш, аэродромдан чорупканнар.

Ужар-чүүлдүн генерал-лейтенанты Н. П. Каманинин удурткан, парадтын бирги кезин доозулган. Ийги кезээ эгелээш. Агаар дегемин Шериг-Агаар Куштеринин ужудукчуларына хостап берген. Ол кезекти ужур-чүүлдүн генерал-лейтенанты С. У. Рубанов удурткан.

Аэродромче он таладан реактивтиг шүүргедекчи кылайтып келген. Ону майор В. С. Лапшин ужуруп чораван. Дээрже шүүргедекчи чангык ышкак шуут-ла дорту-биле кылайтып үнүпкен. Көргүзүшкүнер удаа-дараазы-биле болуп турган. Самолёт агаарга «дээрбекти», эгилшкенин кылышсаан, сан-дөрт өрү үнүпкен.—Самолёт-биле ужудукчу шуут-ла тулду апарган ышкак сагындырар. Чангыстап ужурап ужудушкуну тертин-не болган! Совет ужудукчулар реактивтиг самолёттар-биле чангыстап болгаш бөлүк-бөлүү-биле-даа ужураарын дээди мергежилдерин делегейге бир дугаарында тертин эки кылдыр шингээлип алганнар. Бистер он-биле чораваннар эргиле-лаа бис.

Уш реактивтиг шүүргедекчилер-биле ужудушкунун көргүзүү эгелээш. Бөлүктү майор В. М. Фокин удурткан. Он эрткен самолёттарын ужудукчулар А. И. Гаврилов биле Ю. В. Фитин башкарганнар. Машиналарын эдerti көрүп дыкка-ла берге болган. Ол үш самолёттарын чангыс кижини башкарып турган ышкак сагындырар. Машиналар дээди мергежилдин ужудушкунунын дык хөй хевирлерин күүсеткеш, чоруу барганнар.

Оларнын орунга беш реактивтиг самолёттар хаагдыг чыскаал-биле келгенер. Ол беш самолёттарын он бир орденгер болгаш медальдар биле шанааткан, алдарлыг ужудукчу А. И. Бабаев баштап чораван. Самолёттар баштап чораванынын өзөң долгандыр нарын долганышыкынын күүсеткенер. Олар кылайтып баткаш, аэродром кыры-биле караванышсаан, агаарже хенертен дөрт үнүпкенер.

А ногаан шөлдүн кырында төс реактивтиг шүүргедекчилер шагда-ла ужуп келген болганнар. Олар база-ла хаагдыг чыскаал-биле ужуп чораваннар.

Баштап чораван полковник Н. Н. Шульженкону эдеришсаан, ужудукчулар элээн хөй хевирлерин күүсеткенер. Машиналарын башкарып чораван кижилерин «агаарда изи» тода болгаш чараш-даа.

Моторларын даажы күштөйлөп келген. Бедик реактивтиг бомбардировщиктер чоккушулап келгенер. Башкы бөлүктү полковник Е. Ф. Долгушин баштап чораван. Реактивтиг шүүргедекчилерин чир хилээш боттарынын соонга чүглө хилээш длажын артырып кааш киискидип эрткен соонда, шимээн-не чок апарган.

Агаар парадын үшкү кезээн (удуртукузу Совет Эвилелинин маадры генерал-полковник А. В. Горбатов) ийн бөлүк вертолёттар ажалтын кырында тургускан улуг хүргүлерин канчаар долганып турары бевин илден. Вертолёттарын полковник А. П. Ерофеевский биле полковник Ф. Ф. Прокопенко командалап чораваннар.

Ол самолёттар черден ырак эвес бедик-биле аэродрому долганнар. Машиналарын эге бөлүү шөл кырынга астылып, чангыс чегге турганнар. Бажында чораван самолёт хонуптарга, арткаанары база-ла хонупканнар. Он көөргө, канчаар-даа аажок улуг инеликтер сизген кырында хонуп турган ышкак болур. Машиналар хонупкан. Оларнын иштинде машиналар болгаш мотоциклер манжаны үнүп келгенер. Минута хире болганда мотоциклердин болгаш автомашиналарын колонназы аэродром-биле шимчеп чорупкан. Бажында чораван мотоцикде кызыл тук киисип чораван. Даалгазын күүсеткен соонда ол ийн бөлүк вертолёттар турган-на черинден көдүрүлгеш, ужуп чоруу барганнар. Келир үдө канчаар-даа аажок улуг ужурудузлыг машиналар-вертолёттарын

кылган десантынын дугайын көрүкчүлөр сонугурап чугаалайып турганнар.

Ам парашотистер боттарынын быжыг чүткүлдүүн болгаш мергежилдин байырлагы көргүзөр ужуруг. Аэродром кырынга капитан И. Н. Михеевтин башкарганы «ИЛ—12» деп транспорт самолёду ужуп келген. Самолёттун иштинде подполковник К. А. Овсянниковка удуртурган парашотистер олурганнар. Карак чивеш дээр аразында чүүл-бүрү, өй-базын тырыкылар баштар кырында чапты бергенер. Бөлүк айткан чегрине часпайн душкен.

Парашот спорту кижиден канчаар-даа аажок дидим, быжыг болгаш маадырлыг чорукту негээр. Ош шынары Москваын Сталин аттыг автозаводуну токары Л. Д. Федина парадка көргүскөн. Нестеровтун «чарык дузаны» ужудукчу В. Н. Платонов кылып турда, самолёттун дугуйлары үстүңчө апаарга, машинадан Федин халый берген. Карак чивеш дээр аразында ол парашотистин чыапкан. Ол болза, спортсменин 175 дугаар халышыкы болган.

Парадка чораван кижини бүүрү таваар халышыкынын сонугурап көргөнер. Беш парашотистер—спорт мастери, делегей рекордсмени Днепропетровскиден келген И. А. Федичин, спорт мастери, делегей рекордсмени, Уфадан келген В. П. Мариоткин, СССР-нин чемпиону, делегей рекордсмени, Днепропетровскиден келген Н. П. Косинов, спорт мастери, делегей рекордсмени, Омскиден келген В. М. Селиверстова, Махакаала аэроклубунун инспектору А. К. Султанова олар Антоновтун кылган самолёттундан халааннар.

Олар 1100 метр бедиктен халааш, 10 секунда дургузунда парашодун чыспайн чораваннар. Он бир дугаар секундда шокар торгу парашоттар частыгылай берилзэн. СССР-нин чемпиону, спорт мастери Н. А. Климовтун баштааны база-ла парашотистер олурткан үш самолёттар агаарга ужуп келгенер. Таваар халышыкынын чаа көргүзүү—спорт парашотистеринин мергежилдин көргүзүү.

Самолёттардан хензигей борбак кара чүвөлөр батканнар. Оларнын кижини бүүрү-ле 5, 7, 10 секундда хостуу-биле баткылаан... Ак-кызыл, көк, ногаан, шокар, шупту 18 парашоттар агаарда эштин чораваннар. Тушинодан келген ажилчин Н. А. Пярхина-Сковороднева, москвачи-чуркукчу И. А. Коняева, «Союзторгстрой» трестинин албан-хаакчыды В. С. Осипов, СССР-нин чемпиону, Киевтин куруу университетинин студентизи делегей рекордсмени Н. М. Швейнова, Харьковтун даг институтун студентизи, СССР-нин рекордсмени А. А. Мишустина, күш-культура кижизидилгенин Москвада башкызы И. А. Лаврова олар парашоттун багларына халаанна-вышаан дужуп келгилзэенер.

...Бөлүктө Москванын, Ижевскинин, Ярославлянын, Калининнин, Кировтун спортсменнери.

«Дыңнаар! Транспорт самолёттарынын колонназы чоккушулап келди. Колоннаын полковник Шалухин баштап чоруур»—деп радио дамчыштыр чарлаан. 36 машиналар зоокшулап келгенер. Бир дугаар самолёттан парашотистер халып бадылканнар. Ол ышкак ийги болгаш үшкү машиналардан спортсменер база-ла халый бергенер. Парашотистер улам-на көүдөп турган.

Массалыг парашот десантызы—агаар парадын солун болгаш чүүл-бүрү көргүзүү. Онү көрүп турган муң-муң ажилчы чоннар ужудукчуларга, планеристерге, парашотистерге изиг байыр чедирип турганнар. Чыл бүрүдө Тушинога эрттип турар ужур-чүү

Бүдүрүлгелерде четпестерни дарый узуткаар

Бызылдың сентелге заводунун ажылын бедик деңгелге

Кызыл хоорайда областтык септелге заводунун ажылында четпестер сөөлгү үедэ улам көбүдөп турар. 1953 чылда бүдүрүлгенин ай болгаш квартал планнары цехтер, бригадалар айы-биле күүсетинмейн турар.

Бүдүрүлгө планынын күүсетинмейн турарынын кол чылдагааны болза, заводтун директору эш Асагулин бүдүрүлгенин коллективнин боттуг, мергежилдик удуртулга-биле хандырбайн турарында. Ол ажилчиннарнын күш-ажылын чөп организаастап, мергежилин бедилеринин удуу, харын оларны үндүрер, кийеринге өйлөкчү турар. Чижээ, январь айда 67 кижинин ажылга хүлээп алган болза, оон 36 кижини үндүргөн. Нийтизи-биле чыл эгезинде турган бүгү ажилчиннарнын 30 хуу хирези ажилдан үнгөн.

Заводтун дирекциязы ажилчиннарнын амыдырал чуртталгазынча сагыш салбайн турар. Сөөлгү үедэ кылдыңдан 2 улуг чуртталга бажынарнын чугайлаар, ишти, давхар чурумчудуп, культуралык чуртталганын тургузарына сагыш салдырмай турар. Ажилчиннарнын ажил төдөривини өй-шанды тывыспас, бети дээрге-ле чартык ай чыгар узамдыктыргаш бээр чүүлдер бар.

Ажилчиннар айттыр негелде салып баарга, директор эш Асагулин оларны ээлек эвес байдал-биле хүлээп алдыр, харын чамдыкта хүлээп албайн баар. Бо чорук администрация биле ажилчиннарнын аразында ажил-ишти харылзааны ырадып турар.

Оон ынай бүдүрүлгенин эт-хөргөзүниин камналгазы четпес. Чүл дизе, 100 ажыг тонна чугай анаа ажык

черде өл-чагаска үрелип, өскээр будалып турда, ынаар кым-даа хайгаарал салбайн турар. Ол ышкаш улуг өртек-үнелиг цемент кайыч хымчак чырыгатынып, төктүп-хорап турар. Ажилдын шынары дээш демисел чорутунмай, харын бир ажилды ийи-үш катап кылдыртып, артык чырыгуу үндүрүп, ажилдын бүдүрүлгүсүн күдүладып турар чүүлдер бар.

Совет заводтун коллективинге окта таарышпас чүүлдерин заводтун комендантызы эш Кузнецов кылып турар. Заводка чаа хүлээп алган ажилчиннарнын паспорттун кири бижидерде бар-шаа-биле могадыр. «Бир эвес 50 грамм спирт бербес кижик болза, кири бижитпес мен» дээр. Оон ынай нийти чуртталга бажынынга орун дөжөкти хандырар үжүрүлүг тургаш, сөөлгү үедэ чүгө 50 грамм спирт садып берипкен кижилерин хандырып турар апарган Чамлык кижилер бажын дугайында негелде тургузарга, чүвенин бар, чогуу шыны-биле чугаалап бээринин орунуга каржыланым хордадар. Кузнецовтин массадан хоорук, күштөлүк-хөрөктөнүр, хээли алыксап, хуузуунун эрге-ажыын хараан шын эвес ажил-чорудулгазын заводтун дирекциязы анаа эрттирип турар.

Заводтун бүдүрүлгө планын күүседиринге шаптык кылып турар бо четпестерни дарый узуткап, социалисттик чарышты калбартып, күш-ажылдын бүдүрүлгүсүн бедилерин негетинип турар.

С. ЧАМБАЛДОО.

Ажилчиннарнын амыдырал байдалынча сагыш салыр

Каа-Хем районда Сизмиде турар ыш үлөтүрүүнүн ажил-агы чери-нин коллективин социалисттик чарышты хүн-бүрү калбартып, улам-на чаа-чаа чедикшиктерини чедип ап турар. Бяш белеткелинин чартык чыл планын база сөөртүлгө планы ажыр күүсетинген. Ажилчиннарнын, инженер-техниктиг ажилдакчыларын, инженер-техниктиг амыдырал байдалы экижи, оон-биле кадды оларнын культуралык негелделери улгадып турар.

Ажилчиннарнын ажилга улам бүдүрүлгүсү болуп чоруунга чамдык чугула, культура талазы-биле чүүлдер чедир хандыртинмай турар. Чүл дизе, ажил-агы чери-нде бот ажилчылар дика хей, олар ченин чогуур өйүндө белеткеп ап шыдавазынын ужурудан оларга столовая чугула негетинип турар. Шах мындык байдалды өөренип көрүшкөөн, районун айтышкынын эзугаар чаа столоваяны анаа туткан. Бячализа-даа бо эртен үш ажыг айны дургузунда столовая ажитынаа. Магазинде чамдык чугула барааннар чок. А херек кырында районда эмгекчө хей. Олче бараан октаарынын талазы-биле райпо баштаар чери база сагыш салбайн турар.

Районун харылзаа конторазынын дилээн эзугаар ыш ажил-агы чери-нинге ном садынын бажынчыга-жын кончуг дүргөн туткан. Бячализа-даа районун харылзаа конторазынын ажилдакчылары-даа, оон начальниги эш Гуков-даа ук садынын ажилгалга киририне кичээнгөй салбайн турар. Ол ышкаш ажил-агы чери-нде телефон харылзаазы база чок. Моон ужурунда ол улуг бүдүрүлгө чери-нин район-биле болгаш Кызыл-биле харылзажынага улуг шаптыктар бар. Ажилчиннарнын саналын эзугаар телефон шумун тургузар дээш воскресниктерин организаастап, чагы ыштарын дүжүрүшкөөн, онгарларны казып белеткээ. Ам чүгө дөрт хире километр чегре онгарлар казыр артка. Бячализа-даа бо ажил база соксаан. Чүгө дээрге, районун харылзаа конторазынын техниктиг ажилдакчылары бо ажилга дуздалашаан.

Сизминин ыш ажил-агы чери болза, областа улуг бүдүрүлгелерин бирээзи. Шах мындык чугула чегре үстүндө айттынган четпестерин туруп турары канчап-даа болдунмас. Ажилчы чонун өзүп турар культуралык негелделерин хамаарышкан черлерден дарый хандыраы чугула.

И. НИКОЛАЕВ.

Малдын продукциязын бедиткен

Улуг-Хем районун Ийи-Талда Жданов аттыг көдээ ажил-агы артелинин нийтилештирген продуктулуг инек мал фермазында 9 колхозчу херээженнер инек саап турарлар. Оларнын иштинден эштер Норжун-кыс, Анайбан инек саарына мергежилдик ажилдакчылар болуп турар.

Ылангыя эш Норжун-кыс хүнде 10 инек саар нормалык тургаш хүн-бүрүдө 12 инекти саап, ийи ай иштинде 1026 литр сүтүтү. Анайбан 858 литр сүтүтү планынан ажыр саап алганнар.

Колхоз бо чылын алаа чогуур сүт болгаш саржагы хейнү алганы-биле күрүнөгө 582 килограмм саржагы дужаап, планын ажыр күүседип шыдаан.

В. ТОЙЛУГ-ООЛ.

Школанын ажылын боттуг удуртур

Школанын ажылы күрүненин, бүгү-нитинин херээ болурун чамдык ажилдакчылар амга чедир-ле үнелсе-дейин, ону ийги, үшкү чергенин айтыры кылдыр санап турары канчап-даа шын эвес.

Улуг-Хем районда Ленин аттыг колхозтун баштаар чери Дөң-Терекке турган школазын районун кадды камгалал килдизинге саддыккан, а 1952 чылда Чаатыдан көжүрүп туткан 5 класстарыг школазынын дерилгезин ам ийи чыл иштинде четчелеп ап чадаан. Бяшты одаарына этиг кылдыр доорап чарарына кандыг-даа эртем негетинмес, а ол школа эртен чылын оттулар чүүл чогундан өөредилгезин үзүп турганы чажыт эвес-ле болгай.

Бо чылын хей-даа эвес 250 кубометр оттулар ыш херек, а август

В. БАИР.

Колхоз тудугларынга организаастыг удуртулганы күштөлдирер

Колхоз тудугларынын херээн удуртурунун талазы-биле Барыш-Хемчик районда байдал экижигейн турарында чуртталга бажынарнын, бүдүрүлгө болгаш культурамдырал тудугларынын планы чыл-чылда күүсетинмейн келген. Бо талазы-биле айттырг районда эн дендин коштак байдалда тургустунган.

Район бо чылын 24000 кубометр ыш белеткээр планын чүгө 49 хуу кылдыр, эрткен чылгы план-биле кадды 26480 кубометр ышты сөөртүп алыр тургаш чүгө 16 хуузу күүсеткен. Бяш сөөртүлгезин, оон белеткелин районун чангыс-даа колхозтары күүсетпээн. Бячангаш, тудугчулар үргүлчү үзүктелиншик-ке таваржып, материал манаар чүүлдер болдунуп турар.

Тудугтун ыш материалдарын четче белеткеп, сөөртүп албаанында планда көрдүнгөн чуртталга бажынарнын, культура амыдыралдын болгаш бүдүрүлгө тудугларынын планы үстүрүнге четкен. Эртен чылда чедир күүсетинмээн 125 чуртталга бажынарнын безин санавааска бо чылын 150 бажында 16-ла бажын ажилгалга кирген. Культура амыдыралдын 12, бүдүрүлгенин 7 тудугу-рунда чангыс-даа тудуглар ажилгалга кирбээ.

Мал кажааларынын барык 50 ажыг тудуглары база-ла онза багай чоруп турар. 15000 баш хой мал кирер 28 кажааларын чүгө 7-зи, 600 баш инек мал кирер 6 кажаалык 4-тү, 1080 баш чылгы мал кирер 18 кажааны чүгө чангызын туткан. Мал кажааларынын тудуу колхозтарда онза багай чоруп турар.

Бо чүүлдерин чылдагааны чүдөл? Кым буруулуг болуру? Колхозтар тудугларына организаастыг удуртулганы СЭКП райкому болгаш райкүүсом багай чорутканында. Тудуг сууржугла талазы-биле буруулуглары ол органныр негелде чок чик байдалда көрүп турарында. Оон чижектери: колхоз тудугларынын дугайында райкүүсом апрель айда «Совет Тывааны беш чыл ою» колхозтун даргазы Папынын илеткелин алган. Эш Папын анаа сөсбиле райкүүсомну мегелезинден ол колхоз 2500 кубометр ыш орунуга чүгө 50 кубометрин тайганда белеткээ. Ам тудуг шөлүндө белен ыш чок. Бо чылын 17 чуртталга бажынарнын чангысты-даа тудуп албаан. Тудуг ажылы бо хире

багай болуп турда райкүүсом, ол суму Советинин даргазы Анзы-Доржуну, колхоз даргазы Папынын эргелдип салып алган турарынын бир фактызы оя болур.

СЭКП райкому июнь айда «Победа» колхозта тудуг ажылынын дугайында колхоз даргазы Рымор, партия организациязынын секретары турган Чарык-Карак оларнын илеткелин дынааш, доктаал үндүргөн. Оон бээр ол колхозка тудуг ажылында өскерилге база-ла болбаан. Тудугларынын нийти планнары күүсетинмээн.

СЭКП райкому, райкүүсом май айнын 20-ден июнь 20-ге чедир колхоз тудугларынын дугайында районга шалыпчы ай чарлаан. Оон түнели чок болуп доозулган.

Район организацияларынын ол четпестерин районун колхозтарынын даргалары, партия организациязынын секретарылары, сумулар Советтеринин даргалары хостуг ажылап турар.

Ворошилов аттыг колхоз (даргазы эш Даржаа) тудугтун нийти планын шуут үскөн. Бяш материалдары сөөртүлгөсүн турар. Колхозтун автомашиназы район төвү-биле колхоз аразына, бригадаларга колхоз даргазынын мунар ады болган. «Большевик» колхозтун даргазы Очур барык ийи чыл иштинде электри станциязын кылдыртыр дээш хол дээп чадап турар.

Байдал бо хевээр турар болза, Барыш-Хемчик району бо чылын тудуг планын база-ла күүседип шыдаас. Колхоз тудугларынын талазы-биле удуртулганы районун көдээ ажил-агы болгаш белеткелдер эргелели (начальниги эш Дороев), көдээ болгаш колхозтар тудугларынын килдизинин эргелекчизи эш Ионников шуут чоруттайн, чүгө медээлер чырынга өйлөшкөн. Олар колхозчуларны чылгы, чырык бажынар-биле хандыраын бодавайн турар.

Тудуг ажылын удуртуру херек пе, колхозчуларга бажынар, малга кажаалар херек пе, деп айттыргыны Барыш-Хемчик районун удурткучлары эки билгеш, артка айларда бо чылдын тудуг планын күүседип болурунун бүгү арга-хемчеглерин ап, анаа партияг массалыг ажилдарын күштөлдүрүп тургаш удуртулга контролюу холга алыры улуу-биле негетинип турар.

М. БУГАЛДАЙ.

«ШЫН» МАТЕРИАЛДАРЫНЫН ИЗИ-БИЛЕ «ХАНА СОЛУННУН АЖЫЛЫН ЭКИЖИДЕР»

Бо чылдын июльдун 5-те үнгөн № 128 «Шын» солунга парлатынган «Хана солунун ажилын экижидер» деп эгелиг чүдүлдө Улуг-Хем районун Ийи-Талда Жданов аттыг колхозта хана солун ажилынын багай чоруп турарын шүгүмчүлээ.

СЭКП-нин Улуг-Хем райкому ол чүдүлдү хынап көөргө, бижитинген четпестер шуптү шын болган.

Шүгүмчүлөтинген четпестерни узуткаары-биле хана солунун редакциязын чаартып, редакторунга эш Сенгин-оолду партия хуралында сонгаан деп СЭКП-нин Улуг-Хем райкому «Шын» солун редакциязына дыннапкан.

ЮРИДИКТИГ КОНСУЛЬТАЦИЯ

Күш-ажыл маргылдаазын шийтпирлээри

Күш-ажыл маргылдаалары чамдык ажил-агы, албан черлеринин азы аныг-аныг кижилерини күш-ажыл дүрүмү четпес билбезинден тытып келер. Күш-ажыл маргылдааларын үзе шийтпирлээри болгаш оон тытып келерин чок кыллары профвилел организацияларынын чугула сорулгазы болур.

Кандыг-даа күш-ажыл маргылдаалары өрткө-үне маргылдаалар шийтпирлээр комиссияга (Р К К), судка азы администрация дамчыштыр шийтпирлестире ужурулуг.

Өрткө-үне-маргылдаа шийтпирлээр комиссия (Р К К) болза, бүдүрүлгө, албан, организация черлеринге, цехтерге турар ужурулуг тускай эптештирер орган болур. РКК-га администрациянын болгаш ында профвилел организациязынын төлээлери ден эргелиг кылдыр кирер.

РКК-га херекти эптештирер шийтпирлээри дээрге, маргылдашкан талалар эки-тура-биле дугуржуп алыры болур. РКК-ны дамчыштыр администрация дугайында кандыг-даа ажилдын азы албан хаакчыт кижик хомудал кылып болур, ол ышкаш администрация база ажилдын азы албан хаакчыт кижинин шын эвес кылып турарынын дугайын хомудал болур.

Чижээ, администрация чери ажилдын азы албан хаакчыт кижинин кылып турар ажилын убагын азы анаа таарышпазын барымдаалап, ону ук ажилдан үндүрер дээнде (күш-ажыл дугайында дүрүмүнүн 47 чүдүлүнүн «в» пунктунун барымдаалап) азы ажилдын кижик будурулгө когаралды кылган ужурундан оон

а) Администрация чери ажилдын үнезин доктаадырынын чурумун хажыдып турар ийилге азы ажилдын кижинин ажилдап алган акшадын шын эвес берип турарынын дугайын;

б) Бүдүрүлгө доктааткан ажил шагындан ажыр ажилдар чорук эргежок чугула апарганын;

в) Ээлчеглиг шөлээлер тыпсырынын чурумун бадылаарын.

РКК-нын көөрү истелге-хыналда негээр маргылдаалар ийи бөлүккө чарлыр: оларнын бирээзи болза, РКК-га ыазавыла шенелде көрүлдө кылдыр херек болур; өскези болза, РКК-нын киржикчилеринин дугуржуканы-биле улус судунче шилчидер херек болур.

Бирги бөлүккө кирер айтырылар болза:

а) Ап турган шалынын олчаан артырбышаан, өске амылче шилчире;

б) Продукцияны багай шынарын азы урей кылганын төлээри;

в) Ажилга таарышпас дээш үндүртуру;

г) Ажилдакчыга хамааржыр херекселди амылганы дээш акша төлээри;

Суурлар чаагайжыдылганынын удуртулганын экижидер

Улуг-Хем районда Сталин аттыг колхозтун төвү дүргени-биле калбарып, чурттакчы чогуу улам-на неметкелди турар. Бячаарга ол суур Улуг-Хемнин уунда-даа болза, оон үш километр ырак черде, а суурнун чанында хөл хевирлиг турум суг бар. Ону кижик ижеринге ажылап болбас. Бо дугайында эш М. Кодурактын бижээни болза:

— Эртен 1952 чылда суурга чангыс-ла кудук кастынган, культуралыг ажылаан болза, 3 километр черден көдүреринге бодаарга манаж-дан даа тургаш суглап болур. Хайгаарал, камналга чогундан ол кудук чүгө ажыгалдан дүнгөн эвес, боксак, яны-бүрү чүүлдер-биле долдугарыннан чыттыг, оон суу харын шуут-ла ажылатынмас апарган.

Сталин аттыг колхозтун суурунда ол чангыс кудукту арылап аштар азы чаа кудуктарын кастырар талазы-биле Эйлиг-Хем көдээ Советтин даргазы Быштак-оол, колхоз даргазы Ангаккан олар шуут-ла херекке албайн турар. Бячаарга суурда шакмылг антисанитарлыг байдалды ында мелдунут эргелекчизи Косоручкина көрө тура, ону узуткаарына кандыг-даа арга сумени база чорутпайн турарын эш М. Кодурак шүгүмчүлөп турар.

Эрзин районун «Коммунизмче орук» колхозунун амгы төвүнге 1949 чылдын күзүндө үш-ле багай бажынычгыш турган. Ам ында чангыс ай хевир-биле кылган 40 ажыг чуртталга бажынарнын аялгы медицина, ветеринария албан черлери, школа, библиотека болгаш өскө-даа дыка хей чаа тудуглар кылдырганын эш К. Доржу илередип бижээ.

Моон-биле кадды чаа бажынарнын культуралыг ажылаар, кудумчуларын чурумчудар айттыргыны колхоз баштаар чери болгаш көдээ Совет-ла амга чедир чугулага көрбейн турарын база демделгезин. Шах ылы байдал «Кызыл сыдыс» колхозта база барын эш Б. Ярин болурун чагаазында бижээ. Суурнун кудумчуларында ногаанчыдылга шуут-ла көзүлбөс, чуртталга бажынарнын чанында безин тарымал ыштарын кым-даа олуртпайн турар.

Мөрөн болза, Эрзин районун сумуларынын бирээзи-ле болгай. Ындыг турбуже ол Советке почта харылзааны, ылангыя телефонун бо хүн-перге чедир районун харылзаа конторазы багай организаастап келгенин эш С. Эренчын шын шүгүмчүлөөн.

Өзүр районун Хандагайты суур чаа организаастынган кандыг бир колхозтун төвү эвес-ле болгай. Мынчага чедир кандыг-даа ногаанчыдылганын тарымалдары чок болуп, ону суур Совети организаастынган турарын эш М. Маннай-оол фактыларга илереткен. Ол дээрге чүгө суурун чараш хевиринге эвес, чоуну каддышылынга холбашкан чугула айттыргынын бирээзи болурун медегердик билер херек.

Каа-Хем районун Эми ажилдын суур сөөлгү чылдарда дыка калбарган. Илычнин лампазы суурун чаныналыр чырыдып турар, ында бүдүрүлгенин кол шимчедикчилерин электри күжү-биле хөлдөлдүрүп турарын эш Б. Тамаа тодаргай бижээ.

Моон-биле кадды чоунун ортузунга культура-массалыг, полит-кижизидилгелиг ажил партиянын амгы негелдизинин денденинге ыракта четпейн турарын эш Б. Тамаа шынныг шүгүмчүлөп турар. Ында дыка эки клуб бар, ону ажилдарын кым-даа организааставайн турар, кино келбес, лекциялар, номчулга кежээлери болбас, харын өөредилге бөлүмнеринин шагы безин үстүп турар. Бүдүрүлгенин начальниги, Меркува, ында парторганизация секретары Молчанов олардан бо айттыргыны организаастаарын чон негеп турар.

Чаа-Хөл районун төвү Чаа-Хөл суур Советинин чоокта чаа болган хуралына 300 ажыг кижик чылган. Анаа суурнун чаагайжыдылганынын дугайында илеткели райсовет күүсомунун даргазы эш Волчатов кылган. Бо талазы-биле чамдык чедикшиктер бар, ыналча-даа болунар аргалары болгаш көрдүнгөн хөрөнгени чөп ажылап шыдаваанында улуг четпестерин хурал илереткен.

Бо дугайында эш Г. Балчирын бижээни болза, районун көдээ ажил-агы болгаш белеткелдер эргелели (начальниги Лопсан) 2 чуртталга бажынарны кылып алырынга 35 муң рубльди, ажаалга кассаны (эргелекчизи Шырал) контора тудуунга көрдүнгөн 35 муң рубльди мынчага ажылашкан. Ол ышкаш МТС механизаторлар школазын ам 2 чылда кылып ап чадаан.

Кулумчу чагалгазында чамдык ажилдар бар-даа болза, суурнун нийти сайзырал планы чок хевээр хуу тудуглар чурум чок кылдынып турар. Бо талазы-биле суур Советин даргазы Чындаков, секретары Балакова оларнын багай удуртулганын чурттакчы чош шынныг шүгүмчүлөп турар.

100.000 километрини маңаткан

Кызылдын АТК-зынын стахановчусу В. Борозненко 1951 чылда «ЗИС 50» деп бензовозту алгаш, 1953 чылдын июньга чедир кандыг-даа капитал сентелге чокка 100.000 километр черни хала чокка эрткен.

Эш Борозненко чүгө 100.000 километр черин чүктүгү машина-биле эрткен эвес, харын кывар чүдүлдү чарыгаза чогуур нормазынан өзөшти чарыгдып, бензинин үргүлчү камнап ап турар.

К. ЗАЙЦЕВ.

- д) Дакпырлап кылып турган ажил дээш төлээри;
- е) Ажылга кылар чүве чок анаа турганын төлээри;
- ж) Шенелде ажил кылганынын өртэнин хемчээли;
- з) Артык шак ажилдаанын төлээри;
- и) Ажылатынмаан шөлээ акшазын үндүрүп бээри.
- Истелге-хыналданын өске айттырыларынын талазы-биле (чижээ, штат кызырлганын ажилдан үйер ужу таварышканда) ажилдын азы ажилдакчы кижик бодунун күзөлдө-биле РКК-га азы судка хомудал болур.
- РКК-ГА ХОМУДАЛ КИИРЕР**
- Дүрүм эзугаар үш хуусаа доктаатынган: 14 хуу, бир ай, үш ай, 14 хууну иштинде ажилдын кижик ажилдан үндүреринге холбашкан хомудал-биле РКК-га баар, оон ангыда администрация чери база кым-бир кижинин шалынындан акша тыртып алыр айттыргыны ол хуусаада кирир.
- Бир ай иштинде артык шак ажилдааны дээш акша төлетирер дугайында айттыргыны РКК-га тургузар. Эске маргылдаалар талазы-биле үш ай хуусаа иштинде хомудал болур.
- РКК-га айттыргы тургузуп турар кижик аргажок чөптүг чылдагаанын болур болза, кирген билдиришкенин хуусаа барымдаалаанын көрүп болур. Ындыг херекти РКК үш хууну иштинде көөр хүлээлгелиг. РКК-га маргылдаа шийтпирлээр турда, администрация черинин-даа, профвилел органынын-даа төлээлери ден эргелиг болур ужурулуг.
- А. ТУШКОВ.**
- (Уланчылыг).

Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүкте нефть дээш англи-америк демисел

Англи-америк чөрүлдээриниң бир уруг белдери Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүкте туруп турар. Англия болгаш америк монополияларның арасында үө түшпөн бээр туруп келген чөрүлдээриниң үндэсини болуп нефть дээш демисел оңза кадыг-дошкуну-биле калбарган. Иранда, Иракта, Кувейде, Саудовская Аравияда болгаш өске-даа Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүктүң чурттарында нефть тывыжынын черлери кончуг элбек байлаа-биле ыггалып турар. Ону моон адаанда чижек көргүзөр, чүл дээрге, «Стейтс» деп англи журналдың мелээниң өзүгүр алырга, Кувейде скважинага дүн-хүнде нефть тывыжы Катышкан Штаттардан ортумаа-биле 450 катап хөй. Нефть тывыжыны улуг шыдалы, оон ханы эвези, кончуг чик ажалчын күжү, бүдүргөн продукциянын өртээн агаа немей чижек өзү-биле таарыштырып ап болур арга бары—бо бугу чүлдөр нефть трестилеринге кызыгаар чок хөй кончаа алырын хандырып турар.

СЭКП-ниң XIX съездинде илеткелдине эш Г. М. Маленков, АКШ болгаш өске-даа капиталист чурттарынын арасында чөрүлдээр моон сонгаар-даа чидгеленириниң чыгалып чогуу айттышаан: «оларнын иштинден эи-не колу АКШ-тың болгаш Англиянын арасында чөрүлдээ болуп артып калыр. Ол чөрүлдээр Американың болгаш Англиянын монополияларынын арасында нефть, каучук, өнүгү болгаш ховар металлдар, күгүр, дүк алырын, бараан саарылганынын рыноктарынын дөстери дээш ажык демиселче шилчип турар» деп чугаалаан.

Сөөлгү айларда болуп эрткелден болушкуннар ол өстөрниниң шыннын катап-катап бадыткап турар. Чижээ, Англиянын болгаш АКШ-тын капиталистериниң «чоокку Чөөн-чүкте чоокта чаа чөрүлдээр Аравий чартык ортулука, Персид шөзөөндөн ырак эвезе, тодаргай кызыгаары чок Бурайим деп черин девискээриниң кайы күрүнеге хамааржып турарынын дугайында маргылдаага илеретинип көзүлген. Ол байдалды ажыглап алгаш, Саудовская Аравия болгаш Англияга деткиген Маскаттын болгаш Османын султандык уюмун ээлеп кагырынын негезинер. Ол черин кызыгаарынын дугайында маргылдаанын чурумчудуп шийтирилээр дээр болуп оралдажышкынын түнел бербөөн. Ону маргылдаалык айтырыллар шийтирилээр тускай черже шилчидип бээр деп Англиянын саналын Саудовская Аравия, оон орунуга Бурайим районунга чок хуралы (плебесит) чорудуп бадыладыр деп саналы-биле солааш, ойталаан. Биди саналды Англия хүлээп албаанынын сөөлүнде Саудовская Аравиянын чааза «бодувустун дүрүм өзүгүр эргевис бичи-даа дүжүп бер-бес бис» деп медеглээни.

Бир эвес АКШ артында деткиезин болза, Саудовская Аравиянын таласында Англия биле маргылдаага ындаг шыдамыккай болгаш туруштут байдал болуп шыдавазы билдигир болгай. Бир тээ ол маргылдаалык район стратегия таласы-биле ажык-дузалык болганда (оон чоогунда Шарджада болгаш Бахрейнда Англиянын авиация базалары туруп турар) база нефть-биле бай болганда АКШ анаа улуу-биле сонургалдыг.

Колониалдык делегейде ол чөгөнчиг бичин таварылга болза, Персид шөзөөниң кыдын дургаар хөдөлүп турар англи нефть трестилер-биле амгы үеде, херек кырында, Саудовская Аравиянын бүрүн эргелиг ээзи—«Арабиен»-америк ойл кампания (Арамко) деп америк концерниниң арасында демисел чидгеленишиниң барымдаазы болур.

Чоокку Чөөн-чүкте англи-америк чөрүлдээриниң чидгеленишиниң фактызынын көскү илередикчизи болза, Саудовская Аравиянын тывыш черлерин ортузунун далайынын эриктери-биле харылаштырып турар. Трансаравий нефть дамчыдыкчызынын туудунуң төөгүзү болур. Американын болгалы-биле алырга, нефть дамчыдыкчызынын салышкыны Арамконун демисел-жижик аргазын чидип-биле көдүрер, чүгө дээрге ол концерн Англияны кывар, чаар чүл сөөртүр флудунга хамааржыр, суг оруу-биле чүк сөөрткениниң бедик өртээн болгаш Суэц канал таварыштыр нефть сөөртүп турганы дээш үндүрүг төлөп турган. Бо бүгү айткан чүлдөр Аравиянын нефтиниң өртээн дүргени-биле улгаттырган. Ычангаш Англия монополиялар америктиң

нефть дамчыдыкчызы кылырын бүгү хемчеглер-биле соксадырын оралдашкан. Даштыкы парлаганын айттып турарын өзүгүр алырга, девискээриниң кежидир нефть дамчыдыкчызы салып турган Сирияга 1949 чылдың дургузунда чамдыкта американын, чамдыкта англиянын агентилериниң организастаны үш катап күрүне эргилдези болулаан. Америк монополистер тергилдеди чедип өпкан болгаш 1950 чылдың күзүндө Трансаравий нефть дамчыдыкчызын тудуп дооскан. Оон түнелинде Арамконун транспортка чарыгалды үштүн бир кезээнге чедир өзүжээп болгаш оон хараазы-биле тывыш бүдүрүлгелериниң кирип алышкыны көдүрүлгөн. 1952 чылда-ла Саудовская Аравиянын нефть тывыжы 1946 чылдын 5 катап ашкан, ычангаш чуртту нефть тывыжынын таласы-биле Чоокку Чөөн-чүкте бир дугаар черге чедирген.

АКШ-тын болгаш Англиянын нефть трестилериниң арасында кадыг-дошкун демисели Ираннын нефти дээш база чоруп турар. Ираннын нефть тывыжынын бүдүрүлгелериниң ышкынама болгаш кедизинде барып национализастап алыр деп Англиянын жүженишкенингерге, американын, иран нефтиниң Англиянын таласындан хүрээлеп кызыгаарлаанын чааза-шавар деп оралдажышкынын уду салып турар. Улуг америк нефть үлөттүр ээзи Джонс эрткен чылдың төнчүзүндө чүгө чугаалааш, Ирандан нефть үндүр сөөртүп турар америк кыварчаар чүлдөр сөөртүлгезинге Англия, оон бир катап итали кыварчаар чүлдөр сөөртүлгези-биле кылганы ышкаш ындаг моондакташкыны кылып шыдаваз деп чугаалап тура ылап-ла ону бодап турган. Кажан англия блокаданы чааза шаварын оралдажып, чыгы берген нефтиниң салып-саарар дээш Ираннын чааза нефть продуктузунуң өртээн 50 хуучиндегир дугайында шийтирп үндүргөндө, америк болгаш япон нефть компаниялары, англичанарга улуг сагыжын илередип, Тегеранче боттарынын төлээлерин каярлаашкын кылары-биле чоруткан.

Англиянын монополияларынын иран нефтиниң алыпканы, оларның Чоокку Чөөн-чүкте туруш байдалын ханызы-биле сулараткан. Американын трестилериниң нефть тывыжынын таласы-биле бир дугаар черже үнүп алыры ол районда чедип алдынган. Англи нефть монополияларынын органы «Петролеум пресс сервис» журналдың бижээнин өзүгүр алырга, 1950 чылда Иранга, Саудовская Аравияга, Иракка, Кувейдага, Катарга 83,6 млн. тонна чиг нефть алдынган. Оларның иштинден—45 миллион тонна англи компанияларынын үлүүнге болгаш 36 миллион тонна америк компанияларынын үлүүнге барган. 1952 чылдың баштайгы 9 айларының дургузунда, кажан Иранда нефть тывыжы херек кырында соксай бергенде, Саудовская Аравияга, Иракка, Кувейдага болгаш Катарга 74 миллион тонна ажык нефть тыптырган. Оларнын иштинде—49 миллион тонна америк компаниялар, чүгө 22 миллион тонна хирони англи компаниялар алганнар.

Англия трестилериниң америк дигрелишкениге улур демиселиниң төп чери ам байлак нефтилик Ирак болу берген. Англи капиталга хайгаараткан «Ирак петролеум кампания» 1951 чылдың ийги чартында Киркук—Баиас (Сириянын Чер ортузунуң далайынын кыдында порту) деп нефть дамчыдыкчызынын туудун дүргөдеткен болгаш ол-ла үеде Киркуктун, Мосулдуң, Айн Залдын болгаш Аз-Зубейриниң районларында нефть тывыжын калбарткан. Ирак нефтиниң таласында күштелип турар хунаажылга америк компаниялар боттарынын нефтинин садып-саарар таласы-биле бергелерге таваржып турарындан көстүр. Ол бүгү АКШ-тын болгаш Англиянын нефть монополияларынын арасында демисели улам чидгелендирер.

АКШ-тын болгаш Англиянын арасында кадыг-дошкун демисел Иемен-

де нефть дээш база күштелип турар. 1946 чылда Йемен чагырыкчы имам Якья биле «Найрал», садыглышкы болгаш далайлап чорунун дугайында» херээни чарып алырын АКШ чедип алган, а ийи дугаар делегей дайынын сөөлүндө артып калган америк шериг чепсээни артыкшылырын Йемен бодунга садып алыры-биле 1 миллион доллар хемчээлдиг чээлини бээр дугайында дугуржулга 1947 чылда чедип алдынган. Ычан-на АКШ-тың нефть монополиялары ук чуртту девискээринде нефтилик черлерни боттарынын эргезинге алырын дугуржулганын имамдан чедип алганнар. Ычанга-даа ол нефть тывыштыгы черлерин ычан ээлеп алыры американырга четинмээни. Даштыкынын парлаганынын медээлээни-биле алырга чуртка хөй санныг, чамдыкта Американын, чамдыкта Англиянын агентилериниң удаа-дараа организастаны күрүне эрге-чагырганынын эргилдери болуп эрткелден. Биди арга-биле англичаннар бодунуң чедип ап шыдавааннар болгаш дараазында, Йеменниң муруну-чөөн чүгүнде нефтилик районнарын күш-биле хунаап алыр болгаш оларны бодунуң протекторатка Аденге катыштырар деп шийтирилээни. 1949 болгаш 1950 чылдарда англи шериг самолёттар элээн каш катап Йеменни девискээрин бомбалаваан, дүжүп бээрин оон чаазадан негеп турган. Ычанга-даа, бомбалаашкынар, оон хараазы-биле чоруп турганда англи-именин дипломаттыг чугаалажышкыны чууда берип шыдаваан, 1950 чылдың майда Арамко Йемен-биле шийчилел ажылы чорударын болгаш оон нефтинин ажалдап алырын дугайында дугуржулга кылган.

Даштыкынын солуннарынын медээлээнин өзүгүр алырга, ам америк империалистер Англияны, оон шаандан тура нефть-биле бай Персид шөзөөни районунда ээлеп турган черлеринден—Кувейт, Бахрейн, Катар султандардан болгаш Аравиянын чартык ортулууну муруну-чөөн чүгүнде князстволарындан үндүр кызыштар деп бодап турар.

АКШ-тын монополиялары боттарынын холууга Чоокку Чөөн-чүктүң кырынга чүгө экономика эвес, харын шериг таласы-биле база тергилдел алырынче чүткүп турар. Ычанга-даа Египетте, Иракта, Трансроданияда болгаш өскелерде-даа онза чугула туруштар амдызында Англиянын холларында туруп турары-биле чөпшээржири оларга албан.

Бүгү Чоокку Чөөн-чүктү шериг болуугу-биле чыра тудуп алыр сорулга салгаш, 1951 чылдың күзүндө америк империалистер «Ортаакы Чөөн-чүк командьылы» деп адаар—АКШ, Англия, Франция, Турция, араб чурттары болгаш Израиль кирген шериг эвилелин тургузарын күткөөнөр болгай. Ол план араб улустарнын шийтирлиг удурланышкынына таварышкан. Египеттин болгаш өске-даа араб чурттарынын чактары чоңуң күштүг негелдези-биле америк планын күш чок болдурарынче албадаттырганнар. Ол-ла үеде Англия Ортаакы Чөөн-чүктүң командьылынын таласы-биле, ол чаа блокка кирерлер анаа таарымчалуу болурун чедип алыр дээш бодунуң хууда планын кирген. Ол байдал АКШ-тын империалистерин боттарынын шериг хыналдазын тургузарынын чаа оруктары дилээрине албадапкан. Даштыкы парлаганын медээлээни-биле алырга, АКШ-тын күрүне секреттары Даллес чоокта чаа Чөөн-чүк чурттары ол сорулга-биле кезип чораан. Ычанга-даа Даллес оон чораан чурттарынын чоңунуң империализмге улур күштүг хөдөлүшкенине таварышкан.

Бо бүгү фактылар Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүктүң районунда АКШ-тың болгаш Англиянын арасында туруп турар ханы чөрүлдээр улум-на чидгелген деп чүвени херечилеп турар. Англия биле кады шериг эвилели тургузар деп программага киржип база Англия биле кады колонияларда болгаш хамаарышкы чурттарда национал-хосталгалыг шимчээшкенин базарын оралдаштышаан, америк империалистер, оон-биле чергелештир, Англиянын делтирлерин эжелеп ап, Англиянын эрге туткан черлеринче шургул кирип, оон бодунуң «бичи демчээрчизин» үндүр кызып турар.

В. ФЕДОРОВ.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының Политиктиг комитетинде

НЬЮ-ЙОРК. Политиктиг комитетиниң август 20-де хүндүсү хуралына, а ол ышкаш август 21-деги эртенги болгаш хүндүсү хуралдарга корей айтырыг таласы-биле чүгө чугаалаан төлээлериниң саналдары болза, «чөггөзөлөшкөк ийи тала» дээр-принцип-биле политиктиг конференцияны организаастаар болгаш корей дайынына кирипшээр-даа болза, корей айтырыгын шын шийтирилээрине чугула ужу-дузалык өске чурттарынын ол конференцияга киржирин болдурбас сорулгалыг Катышкан Штаттарнын политиктиг чамдык чурттар деткивейи турарын көргүскөн.

Политиктиг конференцияга кирширттери-биле Индияны чалаар деп саналга улур америк төлээлер бадылаар деп тускай медегледи август 20-ниң кежээинде АКШ-тың төлээлекчизи Лодж өске төлээлериниң олчө йыдыр сорулгазы-биле КНО-га тараткан.

Политиктиг комитетиниң август 21-де болган эртенги хуралына бир дугаарында сөс алган Швециянын төлээлекчизи Сандлериниң медеглээни болза, политиктиг конференция «чөггөзөлөшкөк ийи тала» дээр принципти өзүгүр болбас ужурут. Политиктиг конференцияга киржирин биле СССР-ни болгаш Индияны чалаарынын дугайында санал дээш оон төлээлериниң бадылаарын Швециянын төлээлекчизи чугаалаан.

Норвегиянын төлээлекчизи Энген политиктиг конференцияга СССР-ни болгаш Индияны чалаары дээш бадылаарын ол ышкаш чугаалаан болгаш оон-биле кады СССР болза, Иракка Чөөн чүктө улур күрүне болур болгаш оон киржилгезин чоңка политиктиг конференцияга айтырыгын чогууру-биле шийтирилел болбас деп айткан. Резолюциянын совет төлөвилелинде санатынын кирген чурттарынын хөй нуруузуң чалаарын

болгаш конференцияга шийтирилелни хүлээп алырын дугайында айтырыгга хамаарышкан бо төлөвилелин сөөлгү кезээн эде көөрүн норвеги төлээлер деткип турар дээрзин медеглештишаан, он беш чурттарынын резолюциязы дээш ол бадылаарын чугаалаан.

Оон соонда польша төлээлериниң баштыгы Нашковский сөс алган. Кореяга тайбыңчыдылга дугайында дугуржулгага ат салганы-биле болгаш оон күштүг болганы-биле холбаштыр ханышкынын польша чактык болгаш польша улустун мурунундан илереткен.

15 күрүнелериниң резолюциязынын төлөвилелин шүгүмчүлөвшөөн, Совет Эвилелиниң саналын Польшаның деткип турарынын дугайын Нашковский медеглээн.

Ол хуралга ол ышкаш Египеттин, Израильдин, Кубаның болгаш Муруну-Африка Эвилелиниң төлээлекчилери база санал бергенер.

Август 21-де хүндүс КНО-нуң Кол Ассамблеязынын Политиктиг комитетиниң бодунуң ээлчигил хуралына чыгыла-даа, ол хуралга, ол ышкаш август 22-ниң эртенинде санал-онал бээр күзелдиглер чок болганы-биле далаа Муниз комитеттин хуралын август 24-түн эртенинче шилчидер ужурга таварышкан.

Санал бээр күзелдиглериниң данзыга кирерин август 24-те хүндүсү-нүң үш шахта соксаткан турарын Муниз хуралды хаарынын мурунда чарлаан.

Индиянын кирип келген резолюциянын август 20-де Бирма, Индонезия болгаш Либерия деткээни.

(СЭТА)

КОРЕЯДА ТАЙЫҢЧЫДЫЛГАГА ХОЛБАШТЫР

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң август 21-де Кээсондан дамчытканы болза: Корей-кыдат тала шериг кызыгаарлап шүтүмү дургаар кызыгаарлап демектер тургузарын август 17-де дооскан. Ычанга-даа бо ажыл-

дын иници хыналдазы амга чедир чорутунмааны чадаваз, чүгө дээрге, америк тала кызыгаарлап зонаны дика хөй секторларына кызыгаарлап демектерин мынчага чедир тургузуп дооскан.

(СЭТА)

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кээсондан август 19-та дамчытканы болза: Туттурган шериглерни дедир чандыраарын таласы-биле комитеттин бо хүнүг хуралында корей-кыдат таланын төлээлекчизи полковник Ли Бьон Ир дараазындагы медегледи кылган:

Боттарынын кижизиг хүлээлгелери боттандырып турар. Кызыл Кресттин муруну бөлүндө бистин төлээлекчилеривис силерниң шериг эрге-чагыргаларынын таварыштырып турар барымдаа чок кызыгаарлаашкынарга болгаш шалтыктаашкынарга улур бистин удурланышкынымыска, база Имчижиниң хемни кежидир көвүргөдө бөлүктө бистин төлээлекчивисе халдаашкынага удурланышкынымыска силерниң харынаар чепс болуп турар. Силерниң талаан бистин удурланышкынымысты айттырган фактыларынын таласы-биле чүгө кандыг-даа эпчоексуушкуну илеретпезин эвес, харын оон туржул ол фактыларын хүлээвин оралдажып турар-дыр.

1953 чылдың август 13-те 18 шак хире турда силерниң камгалал таңныларларынын бирээзи Имчижиниң хемни кежидир көвүргөдө Кызыл Кресттин бөлүүндө бистин төлээлекчивис—дээргэ Пань Фанга холдааш, ону винтовка-биле херээңче болгаш будунче ийи удаа каккан. Ол таварылынын соонда, ийи талаарын Кызыл Крест төлээлекчилери ону ол черинге барып истеп-ханаар дээш чөдө бергенде, бистин талавыстын төлээлекчилери ол камгалал таңнылындан: бир эвес бистин төлээлекчилеривис майгындан үне бээр болза, оларны күш-биле доктаадып тургузар дугайында лагер эрге-чагыргаларындан дужалдарын ол алган бе, деп айтырганнар. Ол камгалал таңнылы: «Ие, мыдыг дужалды алган мен» деп шуут харылылаан. Ол таварылынын сөөлүндө силерниң талаанын лагер эрге-чагыргалары демги дээргэ Пань Фанга ол камгалал таңнылы болза «анык солдат чүгө» деп медеглээр. Ол бөлүктүн даргазы ол

камгалал таңнылы—«анык кижичүгө» деп база шак ычара медеглээр. Бо бүгү дээрге, бистин төлээлекчивисе халдаашкынын силерниң шериг эрге-чагыргаларынын хүлээвейн барып шыдаваз, маргыш чок бузуредилгези-дир. Мындыг барымдаалар турда силерниң талаан чүгү барымдалаш оларны хүлээвейн турары, база харысалганын бодундан дүжүрүп турарыл? Силерниң талаан улустар арасынын эргезин болгаш кижизиг чоруктун принципин үрөвшөөн, бистин талавыстын боо-чөпсөк чок туттурганнарынга улур күчүлөшкенинниң үргүчүлүгү болгаш оларны дорамчылап келген. . .

Кызыл Крестиниң холушкы бөлүктөрүнүн ажыл-чорудулганынын дугайында дугуржулганын иштики 2-ги «В» пунктунуң өзүгүр база ук комитетке ийи талаалардан—бүрүнчү-биле дугурушканын болгаш бадылаанын өзүгүр Кызыл Крестиниң холушкы бөлүктөрү туттурган шериглерге баар болгаш оларнын байдалдарына хамаарышкан айтырылдар таласы-биле оларнын-биле чугаалажып аргалык болур ужурут. Ычанга-даа силерниң талаанын лагер эрге-чагыргалары Кызыл Кресттин төлээлекчилери туттурганнарын чүгө чангыс төлээлекчизи-биле улур эвес секторга чугаалажып болур деп медеглээр.

Бо бүгү фактылар болза, силерниң талаан мынчага чедир бистин талавыстын төлээлекчилериниң ажыл-чорудулганын анык-бүрү барымдаа чок кызыгаарлаашкынынын тургузуп үргүчүлөп турар болгаш оларнын ажилына анык-бүрү шаптыктарын ужураштырып турарын чугаалап турар-дыр. Ол болза, тайбыңчыдылга дугайында дугуржулганын болгаш Кызыл Крестиниң холушкы бөлүктөрүнүн ажыл-чорудулганынын дугайында дугуржулганын чүгөлдө, бир кара өжөгээр үрээни ол болур. Силерниң талаан чүгө-даа деп турса, оон ол маргыш чок фактыларны ойтур шаап шыдаар шинээ чок Силерниң талаан оларнын харысалганын хүлээринден чылап шыдаваз.

(СЭТА).

Герман Демократтыг Республиканын чазак төлээлериниң Берлинде чөдө бергени

БЕРЛИН. Совет чазак-биле чугаалажышкынынын доосканын соонда Герман Демократтыг Республиканын чазак төлээлери Премьер-Министр Отто Гротевольга баштадыр август 23-те Москвадан Берлинде чөдө бергенер.

(СЭТА)

Уран-чечен киноларның Бүгү делегей фестивалы

РИМ. Уран-чечен кино чуруктарынын 14-ку Бүгү-делегей фестивалы август 20-де Венгрияда ажыткан Фестивалда 16 чурттар: Аргентина, Бразилия, Чехословакия, Франция, Германия, Япония, Англия, Италия, Индия, Югославия, Польша, Испания, Швеция, СССР, Венгрия болгаш АКШ киржип турар.

Фестивалга «Василий Бортников» тун эеп келгени, «Римский-Корсаков», «Садко» деп үш совет киноларын көргүзөр.

(СЭТА)

Бут-бөмбүүнүң таласы-биле эш хуу ужуражышкыны

Август 21-де Москваның Төп «Динамо» стадионунга бут-бөмбүкчүлери эш-хуузуң улустар арасынын маргылдаазы болган. Москванын «Торпедо» нитилелдин бут-бөмбүкчүлери Индиянын Калькутта хоорайнын чөөн-венгал клубунун бут-бөмбүкчүлери-биле ужурашканнар.

Стадионун улус олурар черлерин долдур олурупкан он-он муң кижилер аалчыларын чылы-биле уткааннар. Москваның бут-бөмбүкчүлери индий бут-бөмбүкчүлери чечектерин тудукан. Индиянын болгаш Совет Эвилелиниң күрүне гимнлерин ырлаткан.

Оюн дүргөн темпи-биле чогууп турган. Оюнуң баштайгы минуталарында «Торпедонун» төп халдакчы Малов бөмбүктү кончуг дүргөн ап чоруткаш, хаалга чоогунга келгеш, Индиянын командазынын хаалганын чө кир тепкен. Удаткан чок москвачылар база бир бөмбүктү кириггенер.

Оюнуң он эски минутазында индий бут-бөмбүкчүлери чүткүлдүг атаканы кылгаш бир санны кирип алганнар. Ону Индиянын командазынын төп-халдакчы М. Танграт кириген.

Он минута болганда Индиянын командазынын он талакы кылдыгы халдакчы П. Вэнкатеш ырактан чараш тевишкени-биле санны денештир кирип тепкен.

Чапсарга чедир сан өскерилбөөн. Оюнуң ийги чартынын эгезинде москвачылар база бир санны кирип алганнар. Индий бут-бөмбүкчүлери санны денештирп алырын кызып турганнар, олар ону чедип алганнар-даа. Индия командазынын он талакы кылдыгы халдакчы П. Вэнкатеш москвачыларын хаалганын кончуг дүргөн чокушулап келгеш, үшкү санны кирип тепкен.

Совет болгаш индий бут-бөмбүкчүлери эш-хуузуң ужуражышкыны 3:3 санны хайым болуп доозулган.

***

Август 22-де Москваның Төп «Динамо» стадионунга бут-бөмбүкчүлери эш-хуузуң улустар арасынын эш-хуу ужуражышкыны болуп эрткен. Москваның динамочулары Албания Улус Республиканын чыгынган командазынын бут-бөмбүкчүлери-биле ужурашканнар.

Албаниянын бут-бөмбүкчүлери москвачылар ээни-биле ужурашканнар. Байыр чедиршекенин соонда динамочулар аалчыларга чечектер тывсканнар. Албания Улус Республиканын болгаш Совет Эвилелиниң күрүне гимнлерин ырлаткан күүсеткен.

Кайы-даа командалар бөмбүк-биле эки ойнаарын, тергини эки техниказын көргүскенер. Аалчыларын командазындан вратарь К. Волги болгаш камгалакчылар Б. Фагу болгаш М. Дибра олар онза эки ойнааннар. Динамочуларын үзүк-сооксаал чок халдаашкыны болуп турса-даа оюнуң бирги чарты сан чок эрткен.

Дыштанылга соонда оюн база дүргөн темпи-биле үргүлдүлгөн. Москвачылар албани бут-бөмбүкчүлери халгазынче дөрт санны кириген болгаш оон динамочуларын тиялгези-биле 4:0 болуп доозулган.

(СЭТА)

Харысалгалыг редактор **Д. О. БЕГЗИ.**